

تأملی انتقادی در کتاب بازگشت به اصالت؛ ضرورتی برای کار و رهبری سازمانی در عصر کنونی

مسعود شادنام^۱

چکیده

اصالت، مفهومی کلیدی است که با بسیاری از دغدغه‌های امروز گره خورده است. کتاب بازگشت به اصالت؛ ضرورتی برای کار و رهبری سازمانی در عصر کنونی به قلم سیدبابک علوی یکی از آثار نادر در این حیطه است که با رهیافتی علمی، به زبان فارسی، و برای مخاطبی دانشگاهی نوشته شده و توانسته است طیف قابل توجهی از مخاطبان را به خود جلب کند. این کتاب به مرور مهم‌ترین بنیان‌های فلسفی، یافته‌های دانش تجربی، و همین‌طور اصول کاربردی در رابطه با اصالت می‌پردازد. در این مقاله با رویکرد تأمل انتقادی به مرور و نقد این کتاب پرداخته شده است. در همین راستا، به مؤلفه‌های مختلف متن کتاب در ابعاد شکلی و ابعاد محتوایی آن توجه و دقت شده و تحلیلی از قوت و ضعف مباحث طرح شده در هر فصل ارائه شده است. بیشترین توجه، به آن دسته از سوگیری‌های نهفته در بحث‌ها معطوف شده است که اثری جدی در مباحث دارد. در مجموع، مهم‌ترین نقاط قوت اثر در رویکرد حرفه‌ای و ادبیات محور آن توضیح داده شده است. مهم‌ترین نقاط قابل بهبود اثر هم در غیبت دو نگرش تاریخی - جغرافیایی و نگرش مبتنی بر نظریات اجتماعی - انتقادی تشریح شده است.

واژگان کلیدی: اخلاق، اصالت، تأمل انتقادی، رهبری، نقد

۱. استادیار، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) shadnam@sharif.edu

A Critical Reflection on *Return to Authenticity; A Necessity for Work and Organizational Leadership at the Present Time*

Masoud shadnam¹

Abstract

Authenticity is a key concept, which is tied with many of today's concerns. The book entitled *Return to Authenticity; A Necessity for Work and Organizational Leadership at the Present Time* authored by Seyyed Babak Alavi is a rare piece in this domain, written with a scientific approach, in Persian, and for university audiences, and it has been able to attract a notable spectrum of audiences. This book reviews the most important philosophical foundations, empirical science findings, and application principles with respect to authenticity. In this article, a critical reflection perspective is taken to critically review this book. Accordingly, attention is paid to various elements in both the appearance and content of the book, and an analysis of strengths and weaknesses of arguments is offered for each chapter. Particular attention is also paid to the biases in the book, especially those that are consequential for the offered discussions. In short, the most important advantages of the book are described in terms of its professional and literature-based approach. The most important areas for improvement of the piece are elaborated upon in terms of the absence of a historical-geographical perspective and a perspective rooted in social and critical theories.

Keywords: Authenticity, Critical Reflection, Critique, Leadership, Morality

1. Assistant Professor, Management Group, School of Management and Economics, Sharif University of Technology, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Email. shadnam@sharif.edu

مقدمه

امروزه، مفهوم اصالت یکی از مفاهیم محوری در مباحث رهبری، مدیریت، سازماندهی، و روان‌شناسی شناخته می‌شود و فعالیت‌های پژوهشی فراوانی در سطح جهان به واکاوی این مفهوم و شناخت فرایندهای مرتبط با آن اختصاص یافته است. اصالت هم در گفتمان علمی امروز و هم در گفت‌وگوهای رایج میان مردم به عنوان میزان انطباق فرد با «خود واقعی‌اش» تعریف می‌شود (هارتر^۱، ۲۰۰۱). بنابراین، بنیان این تعریف بر مفهومی به نام «خود واقعی» است که فرض شده است انسان‌ها بر سر وجود، چیستی، و اهمیت انطباق با آن توافق دارند. این در حالی است که پژوهشگران نشان داده‌اند چنین توافقی نه در گذشته وجود داشته است و نه حتی در زمان حال وجود دارد (روک^۲، لیروی^۳، جو^۴، و آنیسمان-رازین^۵، ۲۰۲۴). با وجود این، رشد فزاینده توجه به مفهوم اصالت در دهه‌های اخیر پدیده‌ای جالب توجه است که باید در بستر تاریخی و جغرافیایی خود تحلیل و توضیح داده شود. مطالعات تاریخی در این موضوع نشان می‌دهد فرایند مدرن شدن جوامع به همراه همه اقتضائاتش باعث شده است گروه‌های بزرگی از مردم از هویت و ریشه‌های تاریخی خود بریده شوند و در بسترهای نوظهور زندگی شهری و مجازی در کنار غریبه‌هایی که نمی‌دانند نگاهشان به زندگی و جهان چیست در تعریف خود دچار مشکل باشند (تریلینگ^۶، ۱۹۷۲). به وجود آمدن این گروه‌ها نه تنها باعث می‌شود مفهوم اصالت در نگاه دیگران برجسته و مهم شود، بلکه خود این افراد نیز در تکاپوی دست و پا کردن اصالت برای خود هستند. کتاب‌های پُرفروش زیادی در این حیطه وجود دارد که ادعا می‌کنند می‌توانند به بازیابی خود واقعی انسان‌ها و بازگشتشان به اصالت کمک کنند.

اقبال اجتماعی به مفهوم اصالت هرچند زمینه مساعدی را برای فروش بسیاری آثار غیرعلمی و شبه‌علمی در این حیطه فراهم آورده است، باعث رونق مطالعات علمی و فعالیت‌های پژوهشی هم شده است. ادبیات علمی مدیریت، سازمان، و رهبری هم در این روند شریک بوده و مقالات و کتاب‌های متعددی به مفهوم‌پردازی اصالت در کارکنان،

-
1. Harter
 2. Rook
 3. Leroy
 4. Zhu
 5. Anisman-Razin
 6. Trilling

مدیران، رهبران، مشتریان، ذی‌نفعان، و روابط میان آن‌ها اختصاص یافته است (لمان^۱، اوکانر^۲، کواز^۳، و نیومن^۴، ۲۰۱۹). در ایران، تنها کتابی که مشخصاً بر موضوع اصالت تمرکز دارد همین کتاب بازگشت به اصالت؛ ضرورتی برای کار و رهبری سازمانی در عصر کنونی است که برای مرور و نقد انتخاب شده است. با وجود این که کتاب موضوعی خاص دارد که در زمره سرفصل‌های استاندارد هیچ درسی در دوره‌های آموزشی مدیریت قرار نمی‌گیرد، و نویسنده در هیچ نقطه‌ای برای جذب مخاطب به ورطه استفاده از ادعاهای جذاب شبه‌علمی نیفتاده، کتاب با استقبال قابل توجهی مواجه شده و در حال حاضر در انتشارات لوح فکر به ویرایش سوم رسیده است. دلیل انتخاب کتاب هم همین موفقیت در جلب مخاطب در عین وفاداری به ادبیات علمی است. در این مقاله با روشی توصیفی - تحلیلی به بررسی و نقد این کتاب پرداخته می‌شود. بخش بعد، به معرفی اثر و ارزیابی شکلی آن از زوایای مختلف می‌پردازد. پس از آن، به ارزیابی محتوایی کتاب پرداخته و ضعف‌ها و قوت‌های آن برشمرده می‌شود. در پایان، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بحث ارائه می‌گردد.

مبانی نظری و روش پژوهش

خاستگاه نظری رویکردی که با عنوان تأمل انتقادی^۵ در متون نامیده شده، در جنبش موسوم به مطالعات انتقادی مدیریت^۶ است. پیشینه این جنبش به نگرش‌های چپ و به طور خاص آثار متأثر از کارل مارکس برمی‌گردد. اما رویکردهای زاینده شده از این جنبش محدود به نگرش‌های چپ نماند و به تدریج تنوع زیادی پیدا کرد. مخرج مشترک میان این رویکردها، به چالش کشیدن دانش رایج مدیریت و آشکارسازی سوگیری‌های نادرست و حتی ظالمانه‌ای است که در پیش‌فرض‌های دانش رسمی نهادینه شده است (الوسون^۷ و ویلموت^۸، ۲۰۱۲). متناسب با همین فضای کلی، در رویکرد تأمل انتقادی در

-
1. Lehman
 2. O'Connor
 3. Kovács
 4. Newman
 5. Critical Reflection
 6. Critical Management Studies
 7. Alvesson
 8. Willmott

یک متن هم ویژگی اصلی مورد نظر عبارت است از نقد موشکافانه یک متن و توجه دادن به مؤلفه‌ها و دلالت‌هایی که معمولاً مغفول هستند. توجه به ابعاد شکلی و محتوایی متن، سخن از دلالت‌های معنایی مستقیم و غیرمستقیم مؤلفه‌های مختلف متن، و همین طور برجسته‌سازی مؤلفه‌های غایب در متن از زمره مواردی است که در این رویکرد مورد نظر هستند (فوک^۱ و گاردنر^۲، ۲۰۰۷).

در مقاله حاضر، تأمل انتقادی معطوف به دو جنبه مهم از مفاهیم کلیدی طرح شده در یک متن است: (۱) فردگرایانند^۳ و روان‌شناسانند^۴ یک مفهوم؛ و (۲) ذات‌گرایی^۵ و بسترزدایی^۶ از یک مفهوم. در جنبه اول، تأمل انتقادی بر متون علمی سعی می‌کند نشان دهد آنچه گفتمان‌های مبتنی بر روان‌شناسی به عنوان یک ویژگی، رفتار، یا کلام فردی معرفی می‌کنند هیچ‌گاه با اتکای صرف به همان سطح فردی قابل تفسیر و توضیح نیست. چون فرد مستقل از محیط اجتماعی‌اش نیست و تأثیر و تأثر متقابل میان فرد و محیط آن قدر تعیین‌کننده است که اساساً مفهوم «خود» و «خود واقعی» زائیده همین تعاملات اجتماعی است (گرگین^۷، ۲۰۱۱). در جنبه دوم، رویکرد تأمل انتقادی به آن دسته از مفروضات متن انتقاد می‌کند که حاکی از وجود ذاتی ثابت و مستقل برای یک پدیده انسانی هستند. این رویکرد انتقادی تأکید دارد که نخست، از نظر معرفت‌شناسی هیچ یک از دانش‌های تجربی نمی‌تواند ادعای رسیدن به مفهوم ذات برای یک پدیده را داشته باشد؛ و دوم، همه پدیده‌های انسانی مولود بستر جغرافیایی و تاریخی خاص خود هستند و مفروض انگاشتن یک ذات ثابت تنها سبب می‌شود اثرات آن جغرافیا و تاریخ خاص بر روی پدیده بدون بررسی کنار گذاشته شوند (الوسون^۸ و دیتز^۹، ۲۰۰۶). در مقاله حاضر، این دو جنبه از تأمل انتقادی در بررسی محتوایی کتاب مورد نظر نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.

1. Fook
2. Gardner
3. Individualization
4. Psychologization
5. Essentialism
6. Decontextualization
7. Gergen
8. Alvesson
9. Deetz

یافته‌های پژوهش

معرفی اثر و ارزیابی شکلی

مشخصات اثر و نویسنده

نویسنده کتاب مورد نظر دکتر سیدبابک علوی از اعضای هیئت علمی دانشکده مدیریت و اقتصاد در دانشگاه صنعتی شریف است. ایشان دکترایشان را در سال ۱۳۸۴ در رشته علوم تربیتی از دانشگاه نیوساوتولز^۱ استرالیا گرفته و از آن زمان در گرایش رفتار سازمانی و مدیریت منابع انسانی به تدریس و پژوهش مشغول بوده‌اند. کتاب *بازگشت به اصالت* را نخستین بار در سال ۱۳۹۶ انتشارات لوح فکر منتشر کرد و یک سال بعد در ۱۳۹۷، ویرایش دوم آن و در سال ۱۴۰۲، ویرایش سوم آن به چاپ رسید.

ساختار کتاب

ساختار کتاب به این شکل تنظیم شده که پس از پیش‌گفتارها و مقدمه، مشتمل بر دو بخش است که هر کدام به پنج فصل تقسیم شده‌اند و در پایان یک جمع‌بندی و سخن پایانی هم دارد. بخش اول کتاب با عنوان «اصالت چیست؟» دارای پنج فصل با عناوین زیر است: (۱) مبانی فلسفی و معرفتی اصالت؛ (۲) مبانی روان‌شناختی اصالت؛ (۳) اصالت و نظریه خودتعیین‌گری؛ (۴) اصالت و اخلاق؛ و (۵) برخی جنبه‌های کاربردی از اصالت. بخش دوم با عنوان «رهبری سازمانی اصیل» هم خود دارای پنج فصل با عناوین زیر است: (۶) مبانی نظری و ضرورت طرح موضوع رهبری اصیل؛ (۷) برخی پیامدهای رهبری اصیل؛ (۸) نقدهایی بر نظریه رهبری اصیل؛ (۹) پرورش ویژگی‌های رهبری اصیل؛ و (۱۰) رهبری اصیل و رهبری استراتژیک سازمان. در انتهای هر یک از دو بخش اصلی کتاب، یک قسمت مجزا برای جمع‌بندی آن بخش و طرح پیشنهادهایی بر اساس محتوای آن آمده است. در پایان کتاب نیز فهرستی بلند از مراجع و منابع آمده است و پس از آن کتاب با نمایه به اتمام می‌رسد.

ویژگی‌های فنی

کتاب ۴۱۶ صفحه دارد. طراحی جلد آن از ویرایش اول تا سوم تغییری نداشته است. طرح روی جلد، درختی را نشان می‌دهد که برگ‌های هر شاخه‌اش به رنگی متفاوت از

1. University of New South Wales

برگ‌های شاخه‌های دیگر است و ریشه درخت در خاک دیده می‌شود. کسی که عنوان اصالت را روی جلد کتاب می‌بیند ابتدا نظرش به ریشه‌های درخت جلب می‌شود؛ اما بعد متوجه رنگارنگی برگ‌ها می‌شود و درمی‌یابد عنوان بازگشت به اصالت در نظر نویسنده اگرچه قصد دارد به ریشه‌ای مشترک میان انسان‌ها (همان «خود واقعی») توجه دهد اما این به معنای از دست دادن رنگارنگی انسان‌ها و شخصیت‌ها و نگرش‌هایشان نیست. کیفیت صحافی مناسب است اگرچه جلد سختی که در چاپ و ویرایش دوم استفاده شده بود، مناسب‌تر از جلد نرمی است که در ویرایش سوم استفاده شده است. حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی ساده و بی‌تکلف است و حواس خواننده را پرت نمی‌کند. در کتاب مذکور، فرض شده که خواننده با مقدمات روان‌شناسی، رفتار سازمانی، و رهبری سازمانی آشناست. در عین حال، از اشعار فارسی و مثال‌های سازمانی متعددی برای جا انداختن مطالب بهره برده شده است.

ویرایش ادبی

اشتباهاتی در متن کتاب وجود دارد که برای ویرایش سوم عجیب به نظر می‌رسد. برای مثال، عبارت «به خاطر» در صفحه ۱۰۲ به شکل «به حاضر» ثبت شده است. استفاده از نیم‌فاصله در خیلی موارد رعایت نشده است و واژگانی مانند «واقع‌بین» و «مبالغه‌آمیزی» به شکل «واقع بین» و «مبالغه آمیزی» ثبت شده‌اند. تنوین در بعضی واژه‌ها جا افتاده است و برای مثال واژه‌های «مرتباً» و «مجدداً» به شکل «مرتبا» و «مجددا» ثبت شده‌اند. بعضی جملات، به ویرایش و به‌ویژه استفاده از علائم سجاوندی مناسب نیاز دارد تا خواندن متن روان‌تر شود.

رعایت اصول علمی ارجاع‌دهی

قواعد ارجاع‌دهی به منابع با دقت و هماهنگی خوبی در سراسر کتاب رعایت شده است.

جمع‌بندی ارزیابی شکلی و پیشنهادات مرتبط

ارزیابی شکلی کتاب مورد نظر در مجموع حاکی از انسجام ساختاری مناسب، لحن و مثال‌های متناسب با مخاطب، و رعایت اصول و قواعد نگارش علمی از جمله ارجاع‌دهی دقیق است. در بُعد شکلی، مهم‌ترین اشکال کتاب آن است که اشتباهات فراوانی در

رعایت اصول نگارش فارسی دارد که بعضاً فهم خواننده از متن را دچار مشکل می‌کند. پیشنهاد اصلی در این رابطه آن است که کل متن کتاب بادقت ویرایش ادبی شود.

تحلیل و ارزیابی محتوایی

ابعاد آموزشی اثر

کتاب مورد نظر با این هدف نوشته نشده است که به عنوان کتابی مستقل در تدریس دروس مرسوم در دوره‌های آموزشی استفاده شود. البته، می‌توان در کنار مراجع اصلی و فراگیر در درس‌هایی مانند رفتار سازمانی و رهبری سازمانی از این کتاب هم به عنوان مرجعی تکمیلی استفاده کرد. نویسنده هم در پیشگفتار ویرایش اول کتاب ابراز امیدواری کرده است که چنین اتفاقی بیفتد. در عین حال، می‌توان درس یا دوره‌ای مستقل در قالب دوره‌های حرفه‌ای آموزش مدیران با محوریت مفهوم اصالت تعریف کرد و در این صورت این کتاب می‌تواند مرجع اصلی برای آموزش چنین دوره‌ای باشد.

بعد آموزشی این اثر از دو نظر برجسته است: نخست این که در پایان هر فصل و هر حتی در میان هر فصل که مبحثی به اتمام می‌رسد، پرسش‌ها و تمرین‌هایی مطرح شده است تا خواننده را از نقش منفعل درآورد و با محتوا درگیر کند. دوم این که، ساختار کتاب به نحوی طراحی شده که ترتیب مطالعه قسمت‌های مختلف مهم است و هر قسمت با این هدف نوشته شده است که خواننده را برای قسمت بعد آماده کند. این ابعاد در کنار لحن کتاب، حال و هوایی آموزشی به آن داده که متفاوت از حال و هوای یک کتاب تألیفی صرفاً علمی است.

اکنون، قوت و ضعف‌های فصول مختلف کتاب در بعد آموزشی به اختصار مرور می‌شود:

مقدمه با این هدف نوشته شده است که چارچوب کلی و مفاهیم پایه‌ای برای ورود به بحث را طرح کند. متن مقدمه به خوبی این هدف را محقق می‌کند و خواننده را با رهبری به مثابه یک فرایند و جایگاه اصالت در مدل‌های فرایند رهبری آشنا می‌سازد.

پس از مقدمه، بخش اول با مقدمه‌ای کوتاه آغاز می‌شود که در آن معنای عرفی اصالت در فرهنگ ایران به بحث گذاشته می‌شود. بعد هم به طور خلاصه نیاز به تفکیک اصالت روان‌شناختی و اصالت فلسفی تشریح می‌شود تا خواننده برای فصل اول کتاب آماده گردد.

فصل اول با عنوان «مبانی فلسفی و معرفتی اصالت» ابتدا به واکاوی مفهوم اصالت در مطالعات روان‌شناختی و تا حدی پدیدارشناختی می‌پردازد و سپس همین مفهوم را در فلسفه و عرفان اسلامی بررسی می‌کند. در قسمت اول، هیچ اشاره‌ای به نظریات اجتماعی و انتقادی درباره «خود» و فرایند شکل‌گیری آن، از نظریات هگل گرفته تا متفکران معاصر مانند باتلر، نشده که جای آن بسیار خالی است. علاقه‌مندان می‌توانند به کتاب‌های *دادن روایتی از خود* (باتلر^۱، ۲۰۰۵) و *معرفی پیشرفته جامعه‌شناسی خود* (جاو^۲، ۲۰۲۲) مراجعه کنند. در قسمت دوم این فصل که به بررسی مفهوم اصالت در مبادی متعدد فلسفه و عرفان اسلامی اختصاص دارد به مبحث اصالت وجود اشاره‌ای شده که ربط مستقیمی به اصالت در معنای مورد نظر کتاب ندارد؛ چون اصالت در این کتاب به عنوان ویژگی فرد انسان معنا شده است در حالی که ملاصدرا و فلاسفه بعد از او اصالت وجود را درباره موجودیت همه موجودات نظریه‌پردازی کرده‌اند (ملاصدرا، ۱۳۸۹). در عوض می‌شد در این قسمت به مفهوم کلیدی «فناء فی الله» اشاره کرد که غایت سلوک محسوب می‌شود و «خود» را در خداوند متعال مضمحل می‌کند (هجویری، ۱۳۷۵).

فصل دوم با عنوان «مبانی روان‌شناختی اصالت» به مرور ادبیات علمی موجود که عمدتاً مبتنی بر آگزستانسیالیسم و تا حدی پدیدارشناسی است می‌پردازد. در این فصل، مؤلفه‌هایی که در مدل‌های مختلف برای اصالت معرفی شده‌اند، تشریح و نقد و بررسی می‌شوند. در خصوص یافته‌های تجربی مرتبط با اصالت هم به اختصار بحث می‌شود. در قسمتی از این فصل که به ارتباط میان اصالت و استرس اختصاص یافته هیچ ارجاعی به مطالعات مربوط داده نشده و تنها به گمانه‌زنی درباره این ارتباط اکتفا شده است؛ در حالی که شایسته بود به برخی از مطالعات این حیطه اشاره شود (زو^۳، سدیکید^۴، و وایلدشوت^۵، ۲۰۲۳).

فصل سوم با عنوان «اصالت و نظریه خودتعیین‌گری» با معرفی نظریه خودتعیین‌گری و خردنظریات آن آغاز و سپس در باب مفهوم اصالت از زاویه این نظریه بحث می‌شود. سپس، در سایر قسمت‌های فصل به شرح موضوعاتی مانند کنترل‌های محیطی، هدف‌گذاری، و

-
1. Butler
 2. Zhao
 3. Zou
 4. Sedikides
 5. Wildschut

پاداش‌دهی پرداخته می‌شود که از نگاه نظریه خودتعیین‌گری در فرایند درونی‌سازی و شکل‌دهی به اصالت فرد نقش جدی دارند. در نهایت، نقدها و محدودیت‌های پژوهشگران در خصوص نظریه خودتعیین‌گری بیان و تا حدی از سوی نویسنده پاسخ داده می‌شود.

فصل چهارم با عنوان «اصالت و اخلاق» به بررسی مفهوم اصالت از زاویه مکاتب فلسفه اخلاق اختصاص دارد. در این فصل از فضیلت‌گرایی، نتیجه‌گرایی، و وظیفه‌گرایی یاد می‌شود و البته بحث از اصالت را بیشتر در مکتب فضیلت‌گرایی جایابی می‌کند. شایسته بود به مکاتب متأخرتر به ویژه اخلاق مراقبت هم اشاره شود که با مفهوم اصالت نسبت محکمی دارد. علاقه‌مندان می‌توانند به مقالات مرتبط در این حیطه مراجعه کنند (آتویجوکا^۱ و کالدول^۲، ۲۰۱۷؛ بوم^۳، پارکر^۴، و کنی^۵، ۲۰۱۹). از آن مهم‌تر، می‌شد به حیطه اخلاق توصیفی هم اشاره کرد که مطالعات جالبی درباره اصالت در آن انجام شده است و علاقه‌مندان می‌توانند به مقالات این حیطه مراجعه کنند (جیانگ^۶، جان^۷، بقراطی^۸، و کوچکی^۹، ۲۰۲۲؛ سدیکید^{۱۰} و اشلینگل^{۱۱}، ۲۰۲۴).

فصل پنجم با عنوان «برخی جنبه‌های کاربردی از اصالت» به طرح مجموعه‌ای از مباحث نزدیک‌تر به کاربرد عملی در سازمان‌ها می‌پردازد. مباحث طرح شده شامل اندازه‌گیری و جمع‌آوری شواهد درباره اصالت، روش‌هایی برای تقویت اصالت، و بحث درباره ارتباط مفهوم اصالت با تعداد زیادی از مفاهیم دیگر مانند دیالوگ، فرهنگ تعارفی، خودشیفتگی، تحقیق، بازخورددهی، بازخوردخواهی و مشورت‌گیری، سخنرانی، یادگیری در سیستم‌های سنتی آموزشی، شبکه‌های اجتماعی، تفکر سیستمی، و کارآفرینی نهادی است. نقدی که به این فصل می‌توان وارد دانست، رویکرد کشکولی به بحث کاربرد است که به نظر می‌رسد انتخاب زیرفصل‌ها بدون ساختار یا نظم نظری خاصی بوده است.

-
1. Atwijuka
 2. Caldwell
 3. Boom
 4. Parker
 5. Kenny
 6. Jiang
 7. John
 8. Boghrati
 9. Kouchaki
 10. Sedikides
 11. Schlegel

با پایان یافتن فصل پنجم، بخش اول کتاب هم به اتمام می‌رسد. پس از آن، چند صفحه‌ای با عنوان «جمع‌بندی بخش اول» آمده که در آن سعی شده است مهم‌ترین نکات مرتبط با اصالت در قالب شکل و مثال و چکیده‌سازی طرح شود. این قسمت به خوبی مبیین برداشت و دیدگاه نویسنده در مباحث اصالت است.

بخش دوم کتاب با عنوان «رهبری سازمانی اصیل» با مقدمه‌ای کوتاه آغاز می‌شود. در این مقدمه جایگاه رهبری سازمانی اصیل در میان سایر نظریات رهبری بررسی و تحلیل می‌شود. این مقدمه خواننده را به خوبی برای فصول پیش رو در این بخش از کتاب آماده می‌کند.

فصل ششم با عنوان «مبانی نظری و ضرورت طرح موضوع رهبری اصیل» ابتدا با نگرشی تاریخی به دلایل طرح شدن موضوع رهبری اصیل می‌پردازد و سپس تمایز این موضوع از سایر نظریات و مباحث رهبری را برجسته می‌کند. پس از آن، به سازوکار نفوذ در رهبری اصیل پرداخته می‌شود و ابعاد اخلاقی آن به‌ویژه در موضوع خودشیفتگی به بحث گذاشته می‌شود. در پایان هم نسبت اصالت با سیاست و رفتارهای سیاسی در سازمان بررسی و تحلیل می‌گردد. این فصل به خوبی توانسته است حیطه رهبری اصیل را معرفی کند و شامل ارجاعاتی به پژوهش‌های خود نویسنده نیز هست.

فصل هفتم با عنوان «برخی پیامدهای رهبری اصیل» متمرکز بر بیان یافته‌های پژوهش‌های تجربی درباره نتایج رهبری اصیل در سازمان‌هاست. علاوه بر آن، به دلیل اتصال بحث رهبری با تغییر، به بحث درباره تغییر در سازمان هم پرداخته شده و یافته‌های این ادبیات در ارتباط با رهبری اصیل معرفی شده است. این فصل بسیار کوتاه‌تر از سایر فصول است و البته به محدودیت‌هایی که باعث کم‌تعداد بودن پژوهش‌های این حیطه هستند هم اشاره شده است.

فصل هشتم با عنوان «نقدهایی بر نظریه رهبری اصیل» فهرستی از چهارده نقد مهمی را که تا کنون به نظریه رهبری اصیل وارد شده است بیان می‌کند. نویسنده هر نقد را به دقت کاویده و به بحث گذاشته است و با رویکردی سازنده می‌کوشد نکاتی برای توسعه نظریه رهبری اصیل از هر یک برداشت کند. این فصل هم مانند فصل پیشین کوتاه است.

فصل نهم با عنوان «پرورش ویژگی‌های رهبری اصیل» باز هم جنبه کاربردی مهمی از بحث را برجسته می‌کند که ناظر به پرورش و ارتقای رهبران سازمانی برای تبدیل شدن به رهبرانی اصیل است. برای این هدف، دو رویکرد معرفی می‌شود که یکی رویکرد

داستان زندگی و دیگری، الگوی مبتنی بر هستی‌شناسی و پدیدارشناسی است. درخصوص قوت و ضعف‌های هر رویکرد نیز به دقت بحث شده است.

فصل دهم با عنوان «رهبری اصیل و رهبری استراتژیک سازمان» به نقش رهبری اصیل در بنیادی‌ترین ابعاد سازمان می‌پردازد. در این جا به ارتباط مفهوم رهبری اصیل با مأموریت سازمان، راهبرد بنگاه، و مشتری‌مداری پرداخته می‌شود و حتی فراتر از آن به نقد پارادایم سرمایه‌داری و خودشیفتگی سازمانی هم اشاره می‌شود. در این فصل، استفاده از ادبیات مشاوره‌مدیریت و به طور خاص ایده‌دایرة‌طلایی مطرح شده توسط سایمون سی‌نک با سایر قسمت‌های کتاب کمی ناهمخوان است که عمدتاً مباحث با اتکا به ادبیات علمی و نه بازاری طرح می‌شوند.

با پایان یافتن فصل دهم، بخش دوم کتاب هم به اتمام می‌رسد و چند صفحه‌ای با عنوان «جمع‌بندی بخش دوم» آمده است. در این قسمت، مهم‌ترین نکات مرتبط با رهبری اصیل جمع‌بندی و همراه با پیشنهادات و سؤالاتی برای تأمل و تجربه به خواننده عرضه می‌شود. آخرین قسمت کتاب با عنوان «جمع‌بندی کتاب و سخن پایانی» چکیده‌ای از مهم‌ترین برداشتهای از فصول مختلف را در بر دارد. در عین حال، مجموعه‌ای پیشنهاد برای مدیران و پژوهشگران هم ارائه شده است.

تناسب اثر با نیازها و دغدغه‌های علمی کشور

با نظر به نگاه نویسنده که اصالت را مفهومی ریشه‌ای در شکل‌گیری بسیاری از فرایندهای مهم در سطح فرد، سازمان، و جامعه تلقی می‌کند، مباحث مطرح شده در این اثر می‌تواند در بسیاری از ساحت‌های مورد نیاز و دغدغه در کشور مفید واقع شود. اصالت به شکلی که در این کتاب معرفی شده، با مفاهیم بسیار مهمی مانند اخلاق‌مداری و هویت اخلاقی، شفافیت و مسئولیت‌پذیری، اعتمادسازی، سرمایه‌روان‌شناختی، خودکارآمدی، و امید‌گه خورده است. می‌توان این توسعه‌معنایی گسترده در مفهوم اصالت را نقد و استدلال کرد که این توسعه‌معنایی باعث کاهش شفافیت و همین‌طور کاهش قدرت توضیح‌دهندگی اصالت در نظریات علمی می‌شود (فیشر^۱ و آگونیس^۲، ۲۰۱۷). اما با پذیرش مفهوم‌پردازی

1. Fisher
2. Aguinis

کتاب به راحتی می‌شود فهمید که چرا گفتمان‌سازی در خصوص مفهوم اصالت از دید نویسنده نه تنها اهمیت زیادی دارد، بلکه ضرورت و فوریت دارد، و تلاشی جدی، جمعی، و همه‌جانبه را می‌طلبد. تأکید نویسنده بر ترویج مفهومی و کاربردی اصالت در جای‌جای متن کتاب پیداست و اصلی‌ترین بخشی که در ویرایش سوم نسبت به ویرایش‌های پیشین تکمیل شده هم مرتبط با جنبه‌های کاربردی اصالت است.

گذشته از آن، پیشگفتار ویرایش اول کتاب نشان می‌دهد که جاذبه مفهوم اصالت و رهبری اصیل برای نویسنده از ابتدا به این دلیل بوده که آن را برای شرایط سازمان‌ها و نگاه‌های اقتصادی کشورمان مفید و حتی کلیدی یافته است. آسیب‌های گوناگونی که در محیط کاری بسیاری از شرکت‌ها دیده می‌شود دغدغه‌های مهمی را برجسته می‌کند که وقتی در کنار منظومه معنایی گسترده ترسیم شده برای اصالت دیده می‌شود، امید فراوانی به اصلاح از طریق بازگشت به اصالت ایجاد می‌کند. این طریق (یا طریقت) چیزی است که نویسنده در طول سالیان دنبال کرده و نه تنها در عرصه نظر، بلکه در عمل هم در سازمان‌های متعددی به آزمون نهاده است.

با توجه به این که کشور ما نیز در مسیر مدرن شدن با چالش‌های متعدد مدرنیته دست به گریبان است، طبیعی است که چالش اصالت برای هم‌میهنان ما هم در زندگی سازمانی و اجتماعی‌شان پُررنگ شده باشد. در مقوله ازدواج، سخن از اصیل بودن یا نبودن خانواده‌ای می‌رود که قرار است با آن‌ها وصلت شود. در مقوله ثروت و قدرت، سخن از نوکیسه‌گی و تازه‌به‌دوران‌رسیدگی کسانی است که اصالتاً از گروه‌های دارای ثروت و قدرت نبوده‌اند و وقتی دری به تخته خورده و به مالی و جاهی رسیده‌اند خود را گم کرده‌اند. در مقوله فرهنگی، سخن از بحران هویت در میان گروه‌هایی مانند نوجوانان، جوانان، میان‌سالان و در مقاطع و مراحل مانند ازدواج، فرزندآوری، مهاجرت، و سوگ است. در مقوله کاری و سازمانی هم سخن از انگیزه‌های اصیل یا غیراصیل کارکنان و مدیران و سرمایه‌گذاران است. این‌ها همه مشت نمونه خرواری هستند از این که مفهوم اصالت برای کشور ما مفهومی مهم است و باید به شیوه‌ای علمی به آن پرداخت.

نظم منطقی و انسجام درونی متن اثر

متن کتاب از انسجام درونی نسبتاً خوبی برخوردار است. نویسنده هم در ساختار کلی کتاب و هم در طرح مطالب در هر بخش و هر فصل، سیری منطقی را طی کرده است. به همین دلیل است که خواننده به راحتی می‌تواند مطالب را دنبال کند.

استحکام تحلیل‌ها و تبیین‌های ارائه شده

تحلیل‌ها و تبیین‌های ارائه شده در کتاب از استحکام نسبتاً خوبی برخوردار هستند. نویسنده کتاب سالیان دراز، خود، در حیطه اصالت و رهبری اصیل مشغول پژوهش بوده و دانشجویان زیادی را هم در همین حیطه موضوعی راهنمایی کرده است. البته این به معنای آن نیست که نتوان استدلال‌ها و تبیین‌های ارائه شده را نقد کرد. اما طرح اولیه مباحث کتاب با اتقان مناسبی انجام شده است.

دقت در کاربرد اصطلاحات تخصصی

اصطلاحات تخصصی به دقت و در جای خود به کار رفته‌اند. اگرچه برای خواننده ناآشنا با بعضی واژگان مناسب بود که یک واژه‌نامه در انتهای کتاب اضافه شود.

پایبندی به اصول و اخلاق علمی و امانت‌داری

پایبندی به اصول حرفه‌ای در بیان منصفانه نقدها و رعایت اخلاق و امانت علمی در استناد به مراجع در متن کتاب کاملاً مشهود است. از این نظر، کتاب در حد استانداردهای مقالات علمی نوشته شده است.

تناسب اثر با ارزش‌های اسلامی و بومی

محتوای ارائه شده در کتاب نه تنها با ارزش‌های اسلامی و بومی سازگار است، بلکه نویسنده صراحتاً سعی کرده است تا این سازگاری را برجسته کند. در جای جای کتاب به موازات طرح مباحث فلسفی و یافته‌های تجربی، از منابع دینی و گنجینه ادب فارسی هم استفاده شده که مطالعه کتاب را به طور ویژه‌ای برای ایرانیان شیرین کرده است.

خلاقیت و نوآوری

طرح شفاف و مرکزیت‌بخشی به موضوع اصالت، یکی از نوآوری‌های مهم این کتاب محسوب می‌شود. تا پیش از این کتاب، مفهوم اصالت عمدتاً به شکلی غیرعلمی و گذرا در مباحث مدیریتی در کشور مطرح می‌شد. اما این کتاب توانست توجه جمع قابل توجهی از پژوهشگران و مدیران را به این مفهوم مهم جلب کند و آن‌ها را با دغدغه اصالت همراه سازد.

منابع معتبر و روزآمد

منابع مورد استفاده در این کتاب روزآمد و معتبر هستند. با وجود این، نقدی که به آن وارد است این است که با توجه به سوگیری روان‌شناختی نویسنده، به منابع جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی در حیطه اصالت اشاره نشده و درخصوص ایده‌های مهمی که در این منابع طرح شده بحثی صورت نگرفته است. برای مثال، با وجود تأکید زیاد نویسنده بر ارتباط اصالت و اخلاق، عجیب است که به کتاب مشهور و مهمی مثل *اخلاق اصالت* (تیلور^۱، ۱۹۹۱) به هیچ عنوان ارجاع داده نشده است.

جمع‌بندی ارزیابی محتوایی و پیشنهادات مرتبط

ارزیابی محتوایی کتاب مورد نظر در مجموع نشان می‌دهد که مباحث طرح شده عمدتاً متکی بر ادبیات روان‌شناختی است و حتی در مواردی که گریزی به مباحث فلسفی یا عرفانی زده شده، باز هم سوگیری‌های مبتنی بر فردگرایانه کردن، روان‌شناختی کردن، ذات‌گرایی، و بسترزدایی به روشنی در آن پیداست. البته، از یک سو طبیعی است که هر پژوهشگری از زاویه دید رشته‌ای که در آن تخصص دارد به پدیده‌ها بنگرد و درباریشان توصیف و توضیح ارائه دهد. در این مورد هم از آن جا که تخصص اصلی نویسنده کتاب مورد نظر نگرش‌های روان‌شناختی در مدیریت است، به طور طبیعی تکیه اصلی ایشان به ادبیات علمی همین رشته بوده است. اما از سوی دیگر، علوم انسانی و اجتماعی ساختی است که سیلوبندی^۲ را بر نمی‌تابد و پا بیرون نهادن از دایره یک رشته می‌تواند به بهای رسیدن به دانشی ناقص و کژتاب تمام شود. مثلاً نپرداختن به مفهوم اصالت به عنوان مفهومی که زائیده یک بستر تاریخی و جغرافیایی خاص است، باعث می‌شود ساده‌انگارانه هر اشاره‌ای به اصالت را که در هر جامعه‌ای و هر عصری شده است به یک معنای واحد تفسیر کنیم. شاهد و مثال آوردن از اشاره به اصالت در اشعار کهن ادبیات فارسی، چنان که در این کتاب آمده است، باید متکی به مطالعه‌ای باشد که نشان دهد منظور آن‌ها از اصالت همانی بوده است که ما امروز از این واژه می‌فهمیم (گو این که حتی امروزه هم تفاهم مشخصی درباره آن وجود ندارد).

1. Taylor

2. Siloization

مهم‌ترین پیشنهادی که بتوان در رابطه با محتوای این اثر بیان کرد، اضافه کردن تأملات چندرشته‌ای به موضوع اصالت است. لازم نیست نویسنده در همه آن رشته‌ها متخصص باشد، ولی همان‌طور که ایشان بدون داشتن تخصص در فلسفه و عرفان و پدیدارشناسی تأملاتی از این رشته‌ها را در طرح بحث اصالت لازم دیده‌اند، به همان سیاق باید تأملاتی از علوم اجتماعی و انتقادی و بررسی‌های تاریخی و جغرافیایی را نیز که مشخصاً معطوف به این بحث است، طرح کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه، اصالت مفهوم مهمی در علوم انسانی، اجتماعی و سازمانی محسوب می‌شود. این کتاب دریچه‌ای ارزشمند بر فارسی‌زبانان گشوده تا درباره این مفهوم عمیق‌تر بیندیشند و با منظومه‌ای زیبا از تأملات فلسفی، یافته‌های دانش تجربی، و کاربردهای مدیریتی در ارتباط با اصالت آشنا شوند. گستره بزرگی از مفاهیم در رابطه با اصالت در این کتاب بررسی شده است که باعث می‌شود هر کس بتواند از زاویه‌ای که بهتر با آن ارتباط برقرار می‌کند درباره اصالت بیندیشد. از این نظر، کار نویسنده ستودنی است. اما از آن‌جاکه هیچ اثری خالی از قابلیت بهبود نیست، در این کتاب نیز جای دو نگرش بسیار خالی است:

نخست، نگرشی تاریخی و جغرافیایی به شکل‌گیری مفهوم اصالت و اقبال به آن و تطورات مفهومی آن در طول زمان و مکان: مفهوم اصالت هم مثل هر مفهوم دیگری زائیده شرایطی خاص در تاریخ و جغرافیایی خاص است. بسیاری تولد این مفهوم به شکل کنونی آن را در بستر تحولات مدرنیته در اروپای قرن هجدهم میلادی نشانه‌گذاری می‌کنند و توجه به این زادگاه و زادروز اهمیت زیادی در فهم آن دارد (تیلور، ۱۹۹۱). تطورات بعدی این مفهوم تا امروز و نحوه ترجمان‌گفتمان مبتنی بر اصالت در جوامعی که تجربه مدرنیته متفاوتی داشته‌اند، همگی مسائلی است که شایسته توجه و دقت نظر زیادی است. برای مثال، اصالت در گفتمان تعالیم اسلامی به نجات و برخورداری از گوهر و نژاد نیک معنا می‌شود، نه انطباق بر خود واقعی (یثربی، ۱۳۸۸) و واضح است که تأثیر گفتمان تعالیم اسلامی بر معنای عرفی اصالت در جامعه ایرانی به مراتب بیشتر از تأثیر گفتمان قرن هجدهم اروپایی است. پس دور از انتظار نیست که مفهوم اصالت در جامعه ایرانی در بسیاری موارد با مفهوم اصالت مورد نظر در ادبیات علمی کنونی متفاوت باشد.

دوم، نگرشی مبتنی بر نظریات اجتماعی و انتقادی درباره مفهوم «خود» و چستی آن و نحوه مواجهه با آن و کشف یا شکل دهی مستمر به خود: مفهوم «خود» یکی از معرکه‌های اصلی نظریه پردازان اجتماعی و انتقادی در چند قرن اخیر بوده و هنوز هم مهم‌ترین و عمیق‌ترین آثار اندیشه‌ورزان آن‌هایی است که نگاه ما به «خود» را به چالش می‌کشد. اصالت به هر مفهومی که باشد نمی‌تواند مستقل از بحث جدی درباره «خود» مطرح شود (چا^۱ و همکاران، ۲۰۱۹؛ مانزفیلد^۲، ۲۰۰۰). برای مثال، جوامعی که «خود» در آن‌ها به صورت شخصیتی مستقل و متمایز از دیگران معنا می‌شود، قاعدتاً در مفهوم‌پردازی اصالت تفاوتی جدی با جوامعی دارند که در آن‌ها «خود» به صورت شخصیتی وابسته به دیگران و عضوی از یک جمع معنا می‌شود (مارکوس^۳ و کیتایاما^۴، ۱۹۹۱). به همین ترتیب، مطالعاتی که «خود واقعی» را مفهومی ثابت فرض می‌کنند در مقایسه با مطالعاتی که «خود واقعی» را متغیر فرض می‌کنند، فرایندهای مرتبط با اصالت را بسیار متفاوت می‌بینند و توضیح می‌دهند (مارکوس و کوندا^۵، ۱۹۸۶).

امید است که مرور و نقد مطرح شده، هم برای خوانندگان کتاب سودمند و افق‌گشا باشد و هم در ویرایش بعدی کتاب برای نویسنده محترم مفید واقع شود.

منابع

ملاصدرا، محمد بن ابراهیم صدرالدین شیرازی (۱۳۸۹)، حکمت متعالیه در اسفار عقلی اربعه، محمد خواجه‌جوی (مترجم)، تهران: مولی.

هجویری، ابوالحسن علی بن عثمان (۱۳۷۵)، کشف‌المحجوب، والتین آلکسی یریچ ژوکوفسکی (مصحح)، چاپ چهارم، تهران: طهوری.

یثربی، سیدیحیی (۱۳۸۸)، تاریخ تحلیلی - انتقادی فلسفه اسلامی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

Alvesson, Matt, & Willmott, Hugh C. (2012), *Making Sense of Management (2nd ed)*. London: Sage.

Atwijuka, Sylvia, & Caldwell, Cam (2017), Authentic leadership and the ethics of care. *Journal of Management Development*, 36(8), 1040-1051.

1. Cha
2. Mansfield
3. Markus
4. Kitayama
5. Kunda

- Boom, Alex, Parker, Rhiannon B., & Kenny, Katherine (2019), Authenticity, ambivalence and recognition in caring at the end of life and beyond. *Social Science & Medicine*, 239, 112554.
- Butler, Judith (2005), *Giving an Account of Oneself*. New York: Fordham University Press.
- Cha, Sandra E., Hewlin, Patricia Faison, Roberts, Laura Morgan, Buckman, Brooke R., Leroy, Hannes, Steckler, Erica L. , Ostermeier, Kathryn, & Cooper, Danielle. (2019), Being your true self at work: Integrating the fragmented research on authenticity in organizations. *Academy of Management Annals*, 13(2), 633-671.
- Fisher, Greg, & Aguinis, Herman (2017), Using theory elaboration to make theoretical advancements. *Organizational Research Methods*, 20(3): 438-464.
- Fook, Jan, & Gardner, Fiona (2007), *Practising Critical Reflection: A Resource Handbook*. England: Open University Press.
- Gergen, Kenneth J. (2011), The Social Construction of Self, In Shaun Gallagher (Ed.), *The Oxford Handbook of the Self* (pp. 633-653). Oxford Academic.
- Harter, Susan (2001), Authenticity. In C. R. Snyder & Shane, J. Lopez (Eds), *Handbook of Positive Psychology* (pp. 382-394). New York: Oxford Academic.
- Jiang, Li, John, Leslie K., Boghrati, Reihane, & Kouchaki, Maryam (2022), Fostering perceptions of authenticity via sensitive self-disclosure. *Journal of Experimental Psychology: Applied* 28(4), 898.
- Lehman, David W., O'Connor, Kieran, Kovács, Balázs, & Newman, George E. (2019), Authenticity. *Academy of Management Annals*, 13(1), 1-42.
- Mansfield, Nick (2000), *Subjectivity: Theories of the self from Freud to Haraway*. Routledge.
- Markus, Hazel R., & Kunda, Ziva (1986), Stability and malleability of the self-concept. *Journal of personality and social psychology* 51(4), 858.
- Markus, Hazel R., & Kitayama, Shinobu (1991), Cultural Variation in the Self-Concept. In *The Self: Interdisciplinary Approaches* (pp. 18-48). New York, NY: Springer New York.
- Rook, Caroline, Leroy, Hannes, Zhu, Jingtao, & Anisman-Razin, Moran (2024), The different ways of being true to self at work: A review of divergence among authenticity constructs. *Human Relations*, in press.
- Sedikides, Constantine, & Schlegel, Rebecca J. (2024), Distilling the concept of authenticity. *Nature Reviews Psychology*, 1-15.
- Taylor, Charles (1991), *The ethics of authenticity*. Harvard University Press.
- Trilling, Lionel (1972), *Sincerity and Authenticity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Zhao, Shanyang (2022), *Advanced Introduction to the Sociology of the Self*. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Zou, Xi, Sedikides, Constantine, & Wildschut, Tim (2023), What good is organizational nostalgia in the time of pandemic? Unpacking a pathway from covid-related stress to authenticity at work. *Self and Identity*, 22(4), 620-638.